

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-113>

**ACTUAL PROBLEMS OF REALIZATION OF THE RIGHT
OF INTELLECTUAL PROPERTY ON A COMMERCIAL NAME
IN ENTREPRENEURIAL ACTIVITY**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМЕРЦІЙНЕ
НАЙМЕНУВАННЯ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Khridochkin A. V.

*Doctor of Legal Sciences,
Associate Professor,
Professor at the Department of
Economics and Law
Educational and Scientific Institute
"Ukrainian State Chemical and
Technological University" of the
Ukrainian State University of Science
and Technology
Dnipro, Ukraine*

Хрідочкін А. В.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри економіки та
права,
Навчально-науковий інститут
«Український державний хіміко-
технологічний університет»
Українського державного
університету науки і технологій
м. Дніпро, Україна*

Термін «комерційне найменування» у вітчизняному законодавстві був легалізований Цивільним кодексом (далі – ЦК) України. Раніше живився лише термін «фірмове найменування», що не мав законодавчого визначення. І сьогодні в Україні спеціальний закон, який би регулював правовідносини, пов'язані із правом інтелектуальної власності на комерційне найменування відсутній. При цьому слід наголосити, що принципова відмінність комерційного найменування від фірмового полягає в тому, що останнє може використовуватися тільки юридичними особами, в той час як учасниками підприємницької діяльності можуть бути, наприклад, приватні підприємці без статусу юридичної особи. Тому поняття «комерційне найменування» за змістом, викладеним у ЦК України і Господарському кодексі (далі – ГК) України, дещо ширше, ніж така правова категорія, як «фірмове найменування», оскільки суб'єктами права на комерційне найменування можуть бути як юридичні особи, так і фізичні особи-підприємці. У ст. 159 ГК України безпосередньо зазначено, що громадянин-підприємець має право на комерційне найменування, яким може бути його прізвище або ім'я. В юридичній же літературі найчастіше використовується термін «фірмове найменування» як

найменування, під яким юридична особа діє в цивільному обороті, що індивідуалізує дану особу серед інших його учасників [1, с. 109]. Фактично термін «комерційне найменування», який відповідно до ЦК України має ширший зміст, поки що не знайшов свого широкого застосування.

Відповідно до ст. 8 Паризької конвенції про охорону промислової власності право інтелектуальної власності на фірмове найменування охороняється в усіх країнах Паризького Союзу без обов'язкової подачі заявки або його реєстрації і незалежно від того, чи є фірмове найменування частиною торговельної марки [2]. Правова охорона комерційних найменувань передбачає можливість реалізації заходів, визначених законодавством, за допомогою яких суб'єкт права інтелектуальної власності на комерційне найменування може, в разі потреби, забезпечити відновлення власних порушених прав, припинити їх порушення і застосувати до порушника санкції, встановлені правовою нормою. Правова охорона комерційного найменування, відповідно до ч. 2 ст. 489 ЦК України, здійснюється з моменту першого його використання і незалежно від того, зареєстровано право інтелектуальної власності на дане найменування чи ні. Головне, щоб комерційне найменування дозволяло вирізнити одну особу з-поміж інших і не вводило в оману споживачів стосовно діяльності певної особи. У такому випадку це означає, що споживачі пов'язують комерційне найменування з певною особою. Саме цим, зокрема, можна пояснити позицію законодавця (ч. 4 ст. 489 ЦК України), який припускає наявність у суб'єктів підприємницької діяльності однакових комерційних найменувань за умови, що споживачі не будуть введені цим в оману щодо товарів, які ці суб'єкти виробляють (реалізують), та послуг, які ними надаються. Прикладом цього може бути ситуація, якщо підприємства продають власну продукцію на територіально розмежованих ринках або фірми з однаковими комерційними найменуваннями спеціалізуються на виробленні (наданні) різних товарів (послуг). Наприклад, одна з фірм спеціалізується виключно на виробленні електронного обладнання, а інша – на виробленні харчових продуктів. Для правової охорони комерційного найменування вирішальним є момент початку його використання. Це юридичний факт, за допомогою якого у випадку виникнення спору можна буде встановити пріоритетність права інтелектуальної власності на комерційне найменування тієї чи іншої особи.

Ч. 4 ст. 489 ЦК України, яка стосується реєстрації права інтелектуальної власності на комерційне найменування, все ще залишається предметом спорів серед вітчизняних фахівців у сфері інтелектуальної власності. Цьому значною мірою сприяє

неоднозначність вирішення даного питання в законодавстві України та наявність колізій у ст. 489 ЦК України. Відповідно до ст. 8 Паризької конвенції про охорону промислової власності фірмові найменування підлягають правовій охороні в усіх країнах – членах Паризького Союзу без реєстрації прав на них і незалежно від того, чи є вони частиною торговельної марки. Тобто набуття права інтелектуальної власності на комерційне найменування не повинно ставитись у залежність від факту реєстрації такого права. Ця норма практично повністю відтворена в ч. 2 ст. 489 ЦК України, згідно з якою право інтелектуальної власності па комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування і підлягає правовій охороні без обов'язкового подання заявки на нього або реєстрації цього права. У ч. 3 цієї самої статті ЦК України йдеться вже про можливість внесення відомостей про комерційне найменування до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом [3]. Водночас норми ч. 2 ст. 159 ГК України безпосередньо надають право суб'єкту господарювання вносити за його поданням відомості про комерційне найменування до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом.

Отже, зазначена стаття Господарського кодексу України та ч. 3 ст. 489 ЦК України повністю узгоджені між собою. Водночас, ГК України встановив і правові наслідки реєстрації: «суб'єкт господарювання, права якого на комерційне найменування були включені до реєстру раніше, має пріоритетне право захисту перед будь-яким іншим суб'єктом, права на тотожне комерційне найменування якого були включені до реєстру пізніше» [4]. Слід також врахувати, що суб'єкт підприємницької діяльності має вносити у «Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» відомості про своє повне та скорочене найменування згідно з Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців». Безумовно, такий стан правового регулювання порядку надання правової охорони комерційним найменуванням не можна визнати ефективним, що потребує поліпшення шляхом розробки та прийняття спеціального закону про правову охорону комерційних найменувань.

Таким чином, на практиці існують непоодинокі випадки, коли суб'єкти підприємницької діяльності працюють на ринку, маючи однакові комерційні найменування, але при цьому відсутній конфлікт їхніх прав і інтересів, а те, що ними виробляється не вводить в оману споживачів. Водночас суб'єкт права інтелектуальної власності на комерційне найменування може прагнути, щоб воно іншими особами не використовувалося. Для цього йому потрібно довести, принаймні, два факти. По-перше, підтвердити, що право інтелектуальної власності на дане комерційне найменування він набув раніше тієї особи, права якої

оспорюються. А по-друге, йому треба обґрунтувати, чому використання того самого комерційного найменування іншою особою порушує його права і законні інтереси. Для доведення останнього можна, зокрема, посилатися на той факт, що інша особа власною діяльністю завдає шкоди його діловій репутації чи незаслужено користується його популярністю, що вводить в оману споживачів.

Література:

1. Курилін І. Р. Предмет злочинного посягання використання знаку для товарів та послуг, фірмового (зарєстрованого) найменування і кваліфікованого зазначення походження товару. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2016. № 2. С. 108-112.

2. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123.

3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/435-15>.

4. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/436-15>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-114>

CROSS-BORDER MEDIATION IN CIVIL AND COMMERCIAL MATTERS WITHIN THE EUROPEAN UNION

ТРАНСКОРДОННЕ ПОСЕРЕДНИЦТВО В ЦИВІЛЬНИХ І КОМЕРЦІЙНИХ СПРАВАХ В МЕЖАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Cicha A.

*Student, Master of Laws, Judicial Mediator
Marie Curie-Skłodowska University of Lublin
Lublin, Poland*

The European Union is still actively promoting alternative dispute resolution in civil and commercial matters in the form of mediation. The basis for including mediation is the Directive of the European Parliament and Council 2008/52/EC of May 21, 2008, which applies in all member states